ʻATIQOT

VOLUME 50

ISRAEL ANTIQUITIES AUTHORITY
JERUSALEM 2005

'Atiqot
Publications of the Israel Antiquities Authority

Editor-in-Chief: Zvi Gal

Series Editor: Rachel Kudish-Vashdi

English Editors: Jacquelin Miller
Joe Shadur
Shelly Sadeh
David Milson
Ann Roshwalb-Hurowitz

Hebrew Editor: Lior Wexler

Editorial Coordinator: Aviva Schwarzfeld

Cover Illustrations
English: A Tell el-Yahudiyeh Juglet from Tur'an (Photography: Tsila Sagiv)
Hebrew: An Arabic Inscribed Limestone Slab from Khan Gesher (Photography: Tsila Sagiv)

Typesetting, Layout and Production: Hagar Maimon
Preparation of Illustrations: Natalia Zak, Irina Berin and Elizabeth Belashov

Scanning, Plates, and Printing by Keterpress Enterprises, Jerusalem

© 2005, The Israel Antiquities Authority
POB 586, Jerusalem 91004
ISBN 965–406–185–6
ISSN 0792–8424

CONTENTS

A Middle Bronze Age Burial Cave at Tur‘an	Lilly Gershuny and Emanuel Eisenberg	1
The Hebrew Ostraca from Site 94/21, Cave A-2, at Ramat Bet Shemesh *Contribution by Joseph Naveh (pp. 21–24)*	Ianir Milevski	19
A Burial Cave with a Greek Inscription and Graffiti at Khirbat el-‘Ein, Judean Shephelah	Boaz Zissu	27
Gamla 1997–2000 *Contribution by Nimrod Getzov (pp. 45–46)*	Danny Syon and Zvi Yavor	37
Salvage Excavations in the Modi‘in Landscape	Amir Golani	73
Textiles, Basketry, Cordage and Whorls from Mo’a (Moje Awad)	Orit Shamir	99
Hellenistic and Crusader Remains at Montmusard, Acre (‘Akko)	Fanny Vitto	153
Stamped Amphora Handles and Unstamped Amphora Fragments from Acre (‘Akko)	Donald T. Ariel	181
Khan Gesher (Jisr el-Majami‘)	Abdullah Mokary and Zvi Gal	195
Khan Gesher: The Coins	Ariel Berman	209
Khan Gesher: Epitaph of a Muslim	Moshe Sharon	217
Conservation of the Ancient Boat from the Sea of Galilee	Orna Cohen	219
Identification of the Wood in the Ancient Boat from the Sea of Galilee	Ella Werker	233

Summary of the Hebrew Section

Survey of Ancient Agricultural Systems at the ‘En Gedi Oasis	Josef Porath	239

The Hebrew Section 1*–20*

Abbreviations

AASOR	Annual of the American Schools of Oriental Research
'Atiqot (*ES*)	English Series
'Atiqot (*HS*)	Hebrew Series
BA	*Biblical Archaeologist*
BAR	*British Archaeological Reports*
BASOR	*Bulletin of the American Schools of Oriental Research*
BCH	*Bulletin de Correspondence Hellenique*
ESI	*Excavations and Surveys in Israel*
HA	*Ḥadashot Arkheologiyot*
HA–ESI	*Ḥadashot Arkheologiyot – Excavations and Surveys in Israel* (from 1999)
IAA Reports	Israel Antiquities Authority Reports
IEJ	*Israel Exploration Journal*
ING	*Israel Numismatic Journal*
JFA	*Journal of Field Archaeology*
JPOS	*Journal of the Palestine Oriental Society*
JRA supp. S.	Journal of Roman Archaeology (Supplementary Series)
OIP	Oriental Institute Publications
PEQ	*Palestine Exploration Quarterly*
QDAP	*Quarterly of the Department of Antiquities of Palestine*
RB	*Revue Biblique*
ZDPV	*Zeitschrift des Duetschen Palästina-Veriens*

Addresses of authors other than employees of the Israel Antiquities Authority:
Joseph Naveh—6 Ḥovevey Ẓiyyon St., Jerusalem 92226; Boaz Zissu—Martin (Szusz) Department of Land of Israel Studies, Bar Ilan University, Ramat Gan; Zvi Yavor—Kefar Ha-Ḥoresh 16960; Ariel Berman—5b Ha-Ẓipornim St., Qiryat Tiv'on 36066; Moshe Sharon—Middle Eastern and Islamic Studies, The Hebrew University, Jerusalem; Orna Cohen—15 Eẓel St., Apt. 22, Jerusalem 97853; Ella Werker—Department of Botany, The Hebrew University, Jerusalem.

Editors' Note

In 1955, several years after the Israel Department of Antiquities and Museums was established, the director, S. Yeivin, decided that it was necessary to publish a periodical dedicated to the publication of research conducted by the Department. In *'Atiqot* I Yeivin wrote, "A new archaeological periodical needs no justification as long as it is intended to fill a tangible gap. Such a gap has been felt by all those interested in Israel archaeology since the establishment of the State of Israel…"

The action of the archaeologist is clearly an irreversable act: it is impossible, following excavation, to re-excavate an area. While this pertains to all archaeological excavations, it is especially true in the case of salvage excavations, which are the chief activity of the Israel Antiquities Authority. These excavations, which are conducted throughout Israel and deal with a variety of sites, constitute a rich and extensive source of scientific information. The preservation of these data, in other words, their publication, is our principal duty to the public and the science of archaeology.

This issue is the fiftieth in the united *'Atiqot* series (Hebrew and English), of which thirty-three volumes were published since the founding of the Israel Antiquities Authority, in 1990. During the last fifty years hundreds of excavation reports were published, reflecting the essential role of publications in archaeological research, and constituting a gold mine of data for scholars everywhere.

In this fiftieth volume we are proud to mark our contribution to the preservation of Israel's ancient heritage.

Many of the articles in this volume were edited by Joe Shadur, who recently passed away at the age of seventy-eight. Joe escaped Nazi Germany for the United States and made aliyah to Israel in the early 1950s, settling at Kibbutz Nirim in the Negev. Although Joe was never formally educated as an archaeologist, he was a talented researcher, investigating many aspects of the archaeology, history and culture of Eretz Israel—from his Kibbutz years, when he explored the tells in his neighborhood, through surveying with Nelson Glueck, to his many years of work for the Israel Society for the Protection of Nature. Joe wrote many articles and several books—the latest, co-written with his wife Yehudit, Traditional Jewish Papercuts: An Inner World of Art and Symbol (2002).

In recent years he worked with us as a freelance editor, whose contribution was highly appreciated.

May this volume stand as testimony of his knowledge and abilities.

The Editors

עתיקות

כרך 50

רשות העתיקות
ירושלים התשס"ו

עתיקות
פרסומי רשות העתיקות

עורך ראשי: צבי גל

עורכת הסדרה: רחל קודיש־ושדי

עריכה עברית: ליאור וקסלר

עריכה אנגלית: ג׳קלין מילר
ג׳ו שדור
שלי שדה
דיוויד מילסון
אן רושוולב־הורוויץ

רכזת מערכת: אביבה שוורצפלד

איורי עטיפה
עברית: כתובת קבורה בערבית מח׳אן גשר (צילום: צילה שגיב)
אנגלית: פכית מטיפוס תל אל־יהודיה שנתגלתה בתורען (צילום: צילה שגיב)

סדר, עיצוב והבאה לדפוס: הגר מימון
הכנת איורים לדפוס: נטליה זק, אירינה ברין ואליזבט בלשוב

סריקות, לוחות ודפוס: מפעלי דפוס כתר, ירושלים

© כל הזכויות שמורות לרשות העתיקות
ת״ד 586, ירושלים 91004
ISBN 965–406–185–6
ISSN 0792–8424

תוכן העניינים

סקר של המערכות החקלאיות הקדומות בנווה עין גדי	יוסף פורת	1*

החלק האנגלי

מערת קבורה מתקופת הברונזה התיכונה בתורען	לילי גרשוני ועמנואל איזנברג	1
אוסטרקונים בשפה העברית מרמת בית שמש, אתר 94/21, מערה A-2 נספח מאת יוסף נוה (עמ׳ 21—24)	יניר מילבסקי	19
מערת קבורה ובה כתובת ביוונית וגרפיטי בח׳רבת אל־עין, שפלת יהודה	בועז זיסו	27
גמלא 1997—2000 נספח מאת נמרוד גצוב (עמ׳ 45—46)	דני שיאון וצבי יבור	37
חפירות הצלה באזור מודיעין	אמיר גולני	73
אריגים, סלים, מקלעות ופלכים ממואה	אורית שמיר	99
שרידים מהתקופות ההלניסטית והצלבנית ברובע מונמוסר, עכו	פאני ויטו	153
ידיות אמפורה חתומות ושברים של אמפורות ללא חותמות מעכו	דונלד צ׳ אריאל	181
ח׳אן גשר (ג׳סר אל־מג׳מע)	עבדאללה מוקארי וצבי גל	195
ח׳אן גשר: המטבעות	אריאל ברמן	209
ח׳אן גשר: כתובת קבורה של מוסלמי	משה שרון	217
שימור הסירה העתיקה מהכנרת	אורנה כהן	219
זיהוי העצים ששימשו בבניית הסירה העתיקה מהכנרת	אלה ורקר	233

דבר המערכת

בשנת 1955, שנים ספורות לאחר הקמת מחלקת העתיקות, החליט מנהלה דאז פרופ׳ ש׳ ייבין, כי המחלקה זקוקה לכתב־עת כדי לפרסם את מחקריה. וכך נכתב בהקדמה לחוברת עתיקות א׳: ״כתב־עת ארכיאולוגי חדש אינו טעון צידוק, כל זמן שבא למלא חסרון מורגש. כל המעוניינים בחקר עתיקות ישראל הרגישו בחסרון זה מאז נתכוננה מדינת ישראל...״

המעשה הארכיאולוגי הוא, כידוע, בלתי הפיך; שטח שנחפר אי אפשר לחופרו שנית. עם תובנה זו מתחילה כל חפירה ארכיאולוגית, על אחת כמה וכמה חפירות הצלה שהן עיקר עשייתה של רשות העתיקות. חפירות אלה, הנערכות בכל אזורי הארץ ועוסקות במגוון תקופות ותרבויות, הן מקור מידע מדעי עשיר. שימורו של הידע הזה, קרי פרסומו והוצאתו לאור, הוא חובתנו העליונה כלפי החברה ומדע הארכיאולוגיה.

במשך יובל השנים פורסמו **בעתיקות** מאות חפירות — אוצר בלום לכל חוקר. יותר ממחצית מספרן של החוברות שפורסמו ראו אור מאז הוקמה רשות העתיקות והן תוספת חשובה למחקר הארכיאולוגי.
בחוברת יובל זו אנו גאים לציין את תרומתנו לשימור מורשת העבר.